

Пленарий чиг сэдэвчлэлтэ Тусгай эрх зүйн бичигтэй, бусад бичигтэй, Россияга исторический түгэнтэн бичигтэй туулушан, ийн сүлдэртэн үгс эрдэсэр калбиттар. Сүлдэртэн, РФ Федералый Мунһабын Федерация Сэбитин бэрэсдэгтэ Валентина Мавзюктыг, РФ Федералый Мунһабын Госдумын бэрэсдэгтэ Вячеслав Володинг, Федерация Сэбитин сенатордыгтэн Вячеслав Шпыровг, Дмитрий Азаровг, Хабаровский крайга Думатын бэрэсдэгтэ, «Унук Илин уснаа Забайкалье» парламента Ассоциацийн бэрэсдэгтэ Сергей Луговскойг, Госдма депутата Виктор Киденяг, Госдма ЛДПР фракцийн салайаачыла Владимир Жириновскийг, СО Государственный субһитигтэн.

Александр ЧЕИНОВ

АРЫЛААХ ОСКУЛАТЫГАР -- СОНУН ТЭРЭЭНИЙН

[illegible]

Надежда Болтоно ирмилэглэн сэтгэ оёолоох Борисовтар дьизэ юргэннэригэр үһүс оёонон төрөөбүтэ. Ийэтэ Анна Гаврильевна дегсадка, аҕата Алексей Алексеевич ветеринарынан үлэлээбиттэрэ. СГУ педагогическай училищетын бүтэрэн, Мугудай оскулатыгар физкулпуура учууталынан, Аммаҕа эмнэ идэтинэн, салгыы „Урожай“ ДСО-ға инструкторынан, кулууп сөбиадиссэйинэн, дойдутутар иптэччиэн үлэлээбитэ. „Учуутал идэтин төрүт ылымматабым. Бэйэм даҕаны, эдэрбэр тэптэрэн, сөбүлээбэтим эрэ, үлэбин уларытан испиппин. Бэйэбин көрдөөтөбүм буолуо“, - дьэн билигин Надежда күлөр. Салгыы 1980 с. Болтоново почтальонунан аһанан үлэлээн саҕалаабыта. Оччолорго киһиэхэммит почта Хатылыга буолан, түбэһиэх

транспорта олорсон айанниһыра. Мағанһың күнһәңи харһыңан тутгара дигэн Хатыһыга сатыһа дағанһа айанһаабыт түтэнһэрэ элбэхтэр. „Үлэң үчүгэйи, куһағана тутуй?“ – дигэн ыйһабыһың. „Үчүгэйи дигэн өрүү салһыһа хамһана, дыһу кытта алһыһартан сэрһэх сыһааһың. Түбүгэ элбэх буһаң, санаам түһэр ыарахан кэмһөрбөр үлэм көмөлөспүттэх. Мөкү өрүтэ ыттарга түбэлһринг сыһар. Балһыһаа киириһтэр дигэри улаһаһыһыһыһтаран тураһың. Ону тэһэ дыһон тоһо эрэ почтаһыһон үлэһин биһигин сыһаһаабыһаһара хомотор. Урут дыһон почтаһыһы олус кетһэһэрэ, хаайтарыһыһы, транспорт суоһун өйдүүрө. Оттон биһигин сыһаһан аһың. Урут үкһүн үөрүүлэх сонһуу таһарбыһ; оттон биһигини кэмһэ иһс-күүс туһуһан санаһыһы, сэрһини, арыһ сааныһа да суруктары таһар буһаһамһыһ, үлэһит көрүһэ уларһыһыһыһ курдук“, - дигэн Надежда Алексеевна биһигиһор.

1986-1987 сс. Болтонгодо физиколуура учуутала, мин адам Василий Митрофанович Жирков быстах кэмгэ ханна эрэ баран, кинини Надежда Алексеевна солбуйбута. Эрдэ наар ыарыттыяр буоламмын, сүүрөр-көтөр дыарыктарга сыйдыбат этим. Огтон Надежда кэлбитигэр сонурбаттым дуу, оҕолору батыстым дуу, бэрт кытас кэм иһигэр дыарыктанан, улууска 300 м уһууга чемпионнаан юбистыт үөрүүлэх түгэммин умнубаппын. Учууталым мингин кыайымыга кынаптаан дорсожа кыттыгынан хаһыттыгы-хаһытты тэннэ сүүрсүбүтэ. Сэмэй киһи оруу сэмэй. Билигин ону санааттахпына киһи: „Оччолорго бэйэбит наһа актылыбынай этигит: Гая Андросов, Дима Местников, Катя Егорова, Мотя Макарова, Саша Тихонова, эн мингин бэйэбин көсүлэбикки!“ — диир колбуртутур.

Надежда Алексеевна ити курдук

учуутал бйһымынан салгы да
ситийилээхтик үлэлэ эбитэ буюу.
Кэлин Чурагчыга көһөн кириэн баран
эмиз араас үлэлэргэ сылдьан баран,
ахтылбанныах почтальонун үлэтигэр
төннүбүтэ. Билигин даҕаны элэрдин
эрчимин ыһыктыбаакка, уруксулуу
тиэтэлээхтик хааман иһэрин көрөн
үөрөбүт. Ол тухары эбэрлээһин илигин
далбаатыыра уларыыбат. Сайынын
дойдугутар тахсан сайылыыр, оҕуруст
олордор, сир аһыгар көтүтүгээс сылдьар.
Бүтүн аймакынан сир аһыгар, оҕо, илээ
өлөрүүтүгэр күргүөмүнөн сылдьаллар.
Кыргызтара улаатан үлэһит буюлулар.
Вера Мирзэйгэ судебнай приставтарга
специлиһынан үлэһин. Люба Чурагчыга
алын кылаастар учууталлара, икки
сылаадыга сизин бэлэһин, эбээ киһи күтө
кырчаан киһиттэн тахсар.

Належда Алексеевна 1985 сылтаахха Болгарияҕа, Румынияҕа, кэлин Европа устун турданынан сыдыарыгар почтатын тэриггэтэҕэ көмө буолбутун улаханлык махтана ахтар. Ханна сыдыарыан тухары хаартыскаҕа түһүрэрин сөбүлүүр. Билигин айылҕа кэрэ көстүүтүн түһүрөн, ыгсап бөлөбөр ыһтан, дойдубут устун дьаарбайбыт курдук санааҕа киирэрэр. Ити курдук бийиги ортобугутар улахан аанка-суонга тиксибэтэх, сөнү таласпаһах дьаһаны үлэ дьонно олус элбэхтэр. Належда үлүгүрүбүтүн тухары эт атаҕынан тоһо сири сатын хаампытын бэйэтэ да билбэтэ буолуо. Манньык өрүү чэпчэн, сэргэх сырыт. Баһиэ дьаһаҕынан, убаастабыллаах Належда Алексеевна!

Оксана ЖИРКОВА.

Бишгийн улууснутугар аймлаагтан бэриллбт сэдх талданаах, култуура зйгэтигэр бэринилээхтик үлэиэр дьон абыйаба суохгар. Кинилэртэн биир оншук кишигэн 40-ча сэл тыа кулуубутар үлэббт, олобун музыка, ырыа абылланнаах кэрэ зйгэтигэр аанаабыг, башы олобун аргына онгостубт СӨ култуураба туйгуна Спиридон Гаврильевич Готовцев булар.

Спиридон 1957 сыллаахха
Уус Алдан Тандагыгар элбэх
оҕолоох Мария, Гаврил
Готовцевтарга үһүс оҕонор
төрөөбүтэ. Кини олохун суола
бэйэтин көлүөнэ оҕолоруттан
туох да улахан уратыга суох. Орто
оскуола – Сэбиэскай Армия
көккэтигэр сулууспалааһын –
анал үөрөх кыйгача. 1979
сыллаахха Дьокуускайдаагы
култуурунай-сырдатар
училищени бүтэрэн, Уус Алдан
оройуонугар Суотту ОГПУ-гар
уус-уран салайааччынан
анаммыта. 1980-1998 сс.
Бээрйигээби култуура дьэтигэр
уус-уран салайааччынан,
баяниһынан үлэлээбитэ. 1983

“ДУОҲ УЙА ЫЛЛАТЫЙ, БАЙААНГЫН...”

сыллаахха Бээрийэрэ култуура
 диэтингэр дириэктэринин үлэтин
 тийибит Чуратчы Болтонотун
 кыһынынын Марфа Дмитриевна
 Кампсевалыын ыал буолбуттара.
 Иккэн айар дьонурдаах, ырыа,
 музыка кэрэ эйэтингэр куттарын
 туттарбыт дьон, олорор
 нэһилиэктэрин култуурунай
 олоҕо сайдарыгар, уус-уран
 самодеятельность таһыма
 үрдүүрүгэр элбэи онорбуттара,
 айымнылаахтык үлэтибиттэрэ.
 Оройуонга бастакы мизэстэни
 ылан, култуура
 министиэристибэтин
 грамотатынан
 наҕараадалаабыттара.
 Өрөспүүбүлүкэбэ, оройуонга
 ыгытлар фестивалларга,
 хоровой коллективтары
 көрүүлэргэ кинилэр салайар
 коллективтара куруук
 мизэстэлэнэллэрэ. Иккэн
 дуэтинан ыылан оройуонга лауреат
 буолбуттара.

1998 сүүлээххэ Чурапчыга
Сылаг нэһилигэр көһөн
кэлбиттэрэ, ыһа куттаах
нэһилиэк дьонун-сэргэтин
субуээн, дьэ-уог туттан олох-
суйбуттара. Спиридон
Гаврильевич А.А. Сивцев
аатынан сыһылаат кинигэр
методическын уонна баччыһынан
үлэһэбитэ. Билигин

аккомпаниаторынан үсталир. Бу
үзлөлөр сыйларыгар
ороспүүбүлүк, Илин Энэр
улуустар баянистарын
түһүлэтэринэр лауреат, дипло-
мант аатын ылаттаата, кини сала-
һар эр дьон ансаамбыла дипло-
мант, бэлэмнээбит вокальной
ансаамбыллара, ырыаһытара
лауреат, дипломант аатын ылан,
ситиһин үөрүүтүн биллээр.
Күргэнингон Марфа
Дмитриевна аатын ис

дууhalарыгтан нэйн дуутгаач-
тарьна, истигит эрз барьта эр-
гнэр. 2008 сылтааха Хатылыга
улуустаабы "Көтгүнэр, көмүс
дорбооннор" днэ кэргэн
күрэнгэр кэргэннэн ылаан,
"Бастын ырыаһат днэ кэргэн"
аатын ылбытара. Марфа
Дмитриевна Сылаан орто
оскулатыгар фольклор
куруһугун салайар. Кини
салайар, дыарыктыыр оҕолоро
эмнэ албох ситиһингэхтэр.

Баянист үлгэ, көрдөхө, судургу курдук эрээри, аккомпаниатортан элбэх сыраны эрэйэр. Талааннаах аккомпаниатор ырыаны кылаһын уратыларын чоңу билэр, ойдуур кыахтаах буолар. Төһөлөөх элбэх ырыаныг Спиридон Гаврильевич баянын добуһуолунан ылаабыта буолуой? Ырыаныг себүлүү ырыатын ылыан багардазына, мелодиятын кыратык да ылаан иһигиннэрдэринэ, илэ хабан ылан баяныгар оонньообутунан барар. Спиридон Гаврильевич баяныгар добуһуолатан, үгүс ырыаныг ситинчи кылааттамыта, көрөөччү биһирэбиллэ, сэнээриттин ылыта.

Спиридон Гаврильевич улууска, атын да изилилгэргэ ыттылар тэрээнинэргэ, кэсирдэргэ аккомпаниатор быһаһтынан куруук кытар. Чураччыга “Арчы” дыэттигэр (сал. Н.М. Заболотская) бэтэрээннэр хордарыгар бэһис сылын баянистыыр. Бу үлэтэ эмэ ситиһилээх буолла. 2016 сыллаахха өрөспүүбүлүкэтээди вокальной хоровой коллективтары көрүү күрөһигэр “Арчы” дыэттин бэтэрээннэрин хора лауреат үрдүк аатын ылыта. Оттон Спиридон Гаврильевич

ДИПЛОМУ ІЗНІ ПРАВОЗНАВСТВА

Спиридон Гаврильевич талаа аннаах аккомпаниатор эр буолбатах. “Хомуһуннаах тоҕу хоһоон” дьуһууһуну ааҕан Сьлаһт эр дьоно улууска эр буолбакка, өрөспүүбүлүкэ тийэ кизгэ сэнээрини ылбыттара. Улахан дьон түөлбөнн олгонхону толоруутугар кыттыбыта. Марфа Дмитриевна уонна Спиридон Гаврильевич уоллара Евгений - Суоруһ Омоһоон аатынан Опера уонна балет театры арҕыһа. Кэргэнэ Валентина - оҕо саадыгар музыкальнай салайааччы. Үс оҕолоохтор.

Чурагчиг улууһун культуура, үлэ-тас, эдэр дэмнүүсүттүн управлениетын начальнигы Дмитрий Дмитриевич Попов маанык кэлсиир: “Билиги улуус туттар культуура эйгэлтир дьон көргөһүмүнэн үлэлиир дьон аайыага суохтар. Мин кэп туугааттыбын бүгүн, Мария Андреевна уонна Валерий Петрович Герасимовтары Кытаанахтаабы “Гүһүлэгэ” СК үлэһиттэрин, ырыа кутпаар Любовь Николаевна уонна Геннадий Ари-Курович Монгуштары, А.Посельская аатынан Диринигоди музыкальнай оскуола дирэктэро Айаа Прохорьевич уонна үткүү көр эйгэлтир оҕолору уһуйар Валентина Ревонна Новгородовтары, куруук үлэс салгалтан-салга сүүрөннөрү күлэтэр Одьулун СК үлэһиттэрин Валентина Леонидовна, Антон Алексеевич Аржаковтары, атр үлэһиттэрбитин “Дьорзотсой оҕо үткүү народнай ансамблы” дьын салайааччыларын Ишюкектий, Мари Поисеовтары, А.П. Гоголе

ахтан Чурапчытаагы иску-
ство оскулапанын преподавател-
рин Вячеслав уонна Елена
Ивановтары уо.д. Киилэр
ортолоругар мин Спиридон
Гаврильевич уонна Марфа
Дмитрисвна Готовцевтары кил-
лэрбин. Билигин Марфа
Дмитриевна Сылга
оскулапалар оҥолору ырыада,
тойука үөрэтэр. Мин Спиридон
Гаврильевичи билиги улууспу-
тутар уус-уран самодеятельность,
сайдыйтыгар элбэди оҥорбу
кини быһыытынан
сыналдыбын. Билигин

сайдыллаах юмгэ баянист олус
сэдэх идэ буолла. Билиги улуус-
пугутар тарбахха баггынар баяни-
старбыгыттан биридэстэрэ —
Спиридон буолар. Сыл ахсын
ыгыттылар уус-уран
самодельных коруу
куростэригэр, фестивалларга
баянист саамый иаадылаах киһи
буолар. Спиридон Гаврильевич —
нэһилэскэр, тэригэскэр кэсир-
дэригэр, хорохой коллективтарга,
ырыаһыттарга солбуллубат
баянист. Мин кинини сүрдөх
грамотнай, талааннаах баянист
быһаагынан сыаналыбын.
Спиридон Гаврильевичка
үлэтигэр ситиһиини баҕарабын”

Бэлхигчид уулсууд, цуглуурагчид биеэр сэмэй үлснийг, баялагт Спиридон Григорьевич бүх күндэргэ 60 саахын туолар. Кинээхэ музыка дьингтэйгэтигэр оссо да аяа-туга сьидьарыгар база санаабын тэрдэбин.

Баянын тимэхтэрин
нимигэстик багтаталаан, юрэ
дорбожнорунан дохуушлаган,
баялтын өссө да дуоһуйа ыллата
сырыт!

Наталья ЗАХАРОВА.

Хайнхат бэчээкээ бэриллэр графита: 16 4 00 м. Бэчээкээ бэрилпиннэ: 16 4 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоонка 7.04.2017 с. офсетка бэчээтэннэ.
Аадырыһа: 678670. Чураалчы ээл. Карл Маркс уул. 28 "а" Индекс: 54907. Хайнхат нэдиэлэвэ үстэ: олтууринньука, чаппирга уонна субботага тахсар